

TOMASZ MĄCZYŃSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa
ORCID 0009-0007-3156-5361

HUBERT JUCHIMIUK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa
ORCID 0009-0002-8241-0566

Sprawozdanie z konferencji „Tożsamość grup społecznych i lokalnych społeczności w świetle źródeł dziejopisarskich”, 14 IV 2023, Koło Studentów i Doktorantów Historii UKSW

Czternastego kwietnia br. odbyła się ogólnopolska konferencja zorganizowana przez Koło Studentów i Doktorantów Historii UKSW. Celem owego przedsięwzięcia było pochylenie się nad tematyką grup społecznych na przestrzeni dziejów. Jest to zagadnienie bardzo szerokie, stanowiące niejako rozwinięcie motywu przewodniego wcześniejszej konferencji, jaką zorganizowali członkowie koła („Kultura w wymiarze lokalnym. Perspektywa historyczna”, 14 I 2022). Dawni historycy, autorzy kronik i *res gestae*, podawali różne przyczyny, dla których podejmowali się spisania swojego dzieła. Jak pisał najstarszy z polskich kronikarzy: „Ponieważ na rozległych obszarach świata królowie i książęta dokonują nader wielu czynów godnych pamięci, które z powodu niechęci i niedbałości, a może nawet z braku ludzi uczonych, okrywa milczenie – uznaliśmy za rzecz wartą trudu niektóre czyny książąt polskich opisać raczej skromnym [naszym] piórem, [...] niżli nic w ogóle z tych godnych uwagi zdarzeń nie zachować dla potomności”¹. Anonim podał w tych fragmentach swojej kroniki powód, który podzielało wielu mu podobnych – utrwalić wielkie czyny ludzi wybitnych, ale w swoich dziełach dawni historycy zawarli znacznie więcej. Amerykański socjolog Charles Cooley stwierdził kiedyś, że „oddzielna jednostka jest nieznaną doświadczeniu abstrakcją, podobnie jak społeczeństwo, kiedy jest postrzegane jako coś niezależnego od jednostek”². Słowa te dobrze oddają cel konferencji, która miała być okazją do spojrzenia na tę część źródeł dziejopisarskich, która poświęcona jest lokalnym społecznościom lub poszczególnym grupom społecznym i ich stosunkowi wobec wielkich wydarzeń dziejowych. Oczywiście nie był to jedyny wątek, a tematyka wystąpień dotyczyła też m.in. pamięci kulturowej lokalnych społeczności, kształtowania się tych grup i relacji między nimi. Pokazywały one również, jak i same źródła dziejopisarskie zmieniały się na przestrzeni lat, kiedy coraz powszechniejsze stawały się np. pamiętniki, których autorzy przyjmowali już zupełnie inną, bardziej

¹ Gall Anonim, *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, Wrocław 2003, s. 8.

² C.H. Cooley, *Human Nature and the Social Order*, New York 1902, s. 1 (tłumaczenie własne).

prywatną perspektywę opisywanych wydarzeń. Konferencja przeprowadzona była w formie zdalnej, na platformie Discord.

Pierwszy panel konferencji zarezerwowany był dla studentów szkół doktorskich, co poskutkowało jego szerokimi ramami chronologicznymi. Na początku mgr Adam Cisek (UKSW) przybliżył rolę saliów w rzymskim społeczeństwie, a także ich rytuały i dzieje od momentu powołania kolegium przez króla Numę Pompiliusza. Prelegent starał się przy tym znaleźć odpowiedź na pytanie, w jakim celu kolegium saliów zostało powołane. Następnie mgr Karol Wilczyński (UKSW) wygłosił prelekcję pod tytułem *Mazowsze i Mazowszanie w świetle kronik polskich Anonima zwanego Gallem i mistrza Wincentego Kadłubka*. Mgr Franciszek Józwicki (UKSW) opowiedział o relacjach między Cesarstwem Bizantyjskim a ludami ościennymi w świetle *De administrando imperio* – traktatu Konstantyna VII Porfirogenety. Na koniec tej części konferencji wystąpiła mgr Izabela Wasik (UJ) i zaprezentowała referat pod tytułem *Statut dla gminy izraelskiej Rzeszowa z 1904 r. jako przykład dla analizy wyrazu tożsamości grupy społecznej*. W jego trakcie zarysowała ramy prawno-ustrojowe dla tworzenia podobnych struktur na terytorium monarchii Habsburgów. Na tym tle przedstawiła sfery życia społeczności żydowskiej, jakie regulował taki statut. Były to m.in. kwestia obszaru gminy, prawa i obowiązki jej członków czy też zasady udzielania nauk religii.

W dalszej części konferencji dr Bartłomiej Dźwigała (UKSW) wygłosił referat poświęcony tożsamości zbiorowej w Królestwie Polskim u progu epoki nowożytnej (na początku XVI wieku). Odwoływał się przy tym do drukowanych w tym okresie mszałów, przeznaczonych dla polskich diecezji.

Drugi panel konferencji był pierwszym przeznaczonym dla studentów. Dotyczył on epok starożytnej i średniowiecznej. Prowadzony był przez p. Patryka Turka i składał się z czterech wystąpień. Otworzony został o 11:40 przez lic. Tomasza Mączyńskiego (UKSW) wystąpieniem pt. *Mallowie wobec kampanii Aleksandra Wielkiego w Indiach w świetle dzieł Plutarcha z Cheronei i Flawiusza Arriana*. Prelegent podjął się próby scharakteryzowania Mallów oraz przedstawienia przebiegu konfliktu z Aleksandrem. Następne wystąpienie nosiło tytuł: *Relacje św. Daniela Słupnika z Kościołami wschodnimi w świetle „Vita S. Danielis Stylitae”* i zostało zaprezentowane przez Michała Kapicę (UKSW), który na początku wytłumaczył, kim byli słupnicy oraz jaki wywarli wpływ na ówczesne społeczeństwo, po czym omówił temat wystąpienia zawarty w tytule referatu. Trzeci referat zatytułowany: *Wielka podróż Sigurda Jorsalfare do Ziemi Świętej w kronice Heimskringla Snorriego Sturlusona – jak przedstawione zostało społeczeństwo podczas wizyt króla?* wygłoszony został przez Macieja Biernackiego (UKSW). Referent omówił najpierw przebieg wyprawy Sigurda i sytuację państw przez niego odwiedzanych, po czym poddał analizie kilka fragmentów kroniki, gdzie przedstawiono społeczeństwo oraz jego reakcje na osobę króla. Ostatnie wystąpienie należało do przedstawiciela Uniwersytetu Warszawskiego – lic. Cezarego Jasińskiego. Temat wystąpienia brzmiał: *Geneza „Żywota błogosławionego Maura” Piotra Damianiego: tożsamość biskupa, kanonicka czy monastyczna*. Referent podjął rozważania, do kogo mógł być skierowany ów tekst i jaki wpływ wywarła postać błogosławionego biskupa na mieszkańców Ceseny. Panel zakończył się około dwudziestominutową dyskusją dotyczącą referatów.

Po krótkiej przerwie miała miejsce kolejna część konferencji. Panel trzeci rozpoczął się około godziny 14:00 oraz składał się z trzech wystąpień poświęconych epoce nowożytnej. Za moderowanie odpowiedzialny był lic. Tomasz Mączyński. Pierwszy z referatów wygłoszony został przez Damiana Arczewskiego (UKSW) i nosił tytuł: *Chrześcijanie w Imperium*

Osmąskim u schyłku XVI w. w świetle „Podróży do Ziemi Świętej, Syrii i Egiptu” Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotki”. Autor przybliżył słuchaczom tematykę relacji magnata, a następnie dokonał krytyki wewnętrznej jego zapisków. Kolejną prelegentką była lic. Katarzyna Kurasz (UKSW), która wygłosiła referat pt. *Prusy Królewskie i ich społeczeństwo w narracji kronikarskiej ks. Jana Leo*. Prelegentka krótko przedstawiła sylwetkę autora kroniki oraz jej problematykę. Ostatnie wystąpienie nosiło tytuł: *Drukarz, mierczy czy teolog? Specyfika grupy związanej z reformą włóchną w II poł. XVI w. w Wielkim Księstwie Litewskim* i zostało zaprezentowane przez mgr Irminę Kozłowską (UKSW), która poddała analizie wpływ sprostestantyzowanej szlachty na przebieg reformy włóchnej. Po raz kolejny panel zakończył się około dwudziestominutową dyskusją dotyczącą wcześniejszych wystąpień, po czym miała miejsce przerwa.

Ostatni, czwarty panel rozpoczął się około godziny 15:20 i prowadzony był przez mgra Karola Wilczyńskiego. Podobnie jak poprzedni, składał się on z trzech wystąpień, które swoją tematyką obejmowały okres od XIX wieku do czasów obecnych. Pierwsze z nich miało tytuł: *Archiwa społeczne jako skarbiec dziedzictwa narodowego i lokalnej tożsamości*. Przygotowane zostało przez Karolinę Kińską-Przyborowską (UWM). Drugie wystąpienie, autorstwa Patryka Turka (UKSW), zatytułowane zostało: *Narracja dotycząca społeczeństwa rosyjskiego w pamiętnikach polskich żołnierzy z kampanii rosyjskiej Napoleona 1812*. Prelegent położył szczególny nacisk na próbę zrozumienia powodu, dla którego społeczeństwo rosyjskie zostało opisane w konkretny sposób, a nie na próbę krytyki źródła. Ostatni referat tego panelu należał do Jakuba Makarewicza (UKSW). Tytuł wystąpienia brzmiał *Perspektywa żołnierzy niemieckich podczas bitwy kijowskiej w 1941 roku, na podstawie dzienników Hansa Rotha*. Autor przybliżył najpierw samego Hansa Rotha, a następnie, w oparciu o fragmenty jego dzienników, przedstawił zbiorowy portret żołnierzy III Rzeszy walczących na ukraińskim froncie II wojny światowej.

Po zakończonym wystąpieniu p. Makarewicza nastąpiła ostatnia już tego dnia dyskusja, po czym oficjalnie zamknięto całą konferencję. Zaszczyc ten przypadek wiceprzewodniczącemu Koła Naukowego Studentów i Doktorantów Historii UKSW, mgrowi Karolowi Wilczyńskiemu, który podsumował wydarzenie, a następnie podziękował uczestnikom za wygłoszone referaty oraz gościom za ich wysłuchanie. Całość zakończyła się około godziny 16:40. Uczestnicy objęli swoimi rozważaniami szeroki zakres czasowy od starożytności aż do połowy XX wieku. Całe wydarzenie pozwoliło także na spotkanie się historyków wykształconych na różnych uniwersytetach oraz wymianę pomysłów i poglądów.